

AKTUÁLNE PREPOJENIE VÝSKUMU, TEÓRIE A PRAXE NA ÚSTAVE HYGIENY JESSENIOVEJ LEKÁRSKEJ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO V MARTINE

Magdaléna SZÁRAZOVÁ, Tatiana JANUŠOVÁ, Aurel DOSTÁL

Ústav hygieny Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Martin, Slovenská republika

Súhrn

Pregraduálna výučba predmetu Hygiena po reštrukturalizácii od šk. r. 2001/2002 sa koná v odbore všeobecné lekárstvo (VL) a v odbore ošetrovateľstvo (OŠ), v 10. semestri pre poslucháčov VL (12 hodín prednášky/24 hodín praktík), v 2. semestri (18 hodín prednášky/18 hodín praktík) pre poslucháčov bakalárskeho i magisterského smeru OŠ a v 1. a 2. semestri (12 + 12 hodín prednášok) v externej forme štúdia ošetrovateľstva.

Aktuálne prepojenie výučby a praxe sa realizuje v systéme terénnych stáží na ŠZÚ v Martine a vo vybranom zdravotníckom zariadení – ambulancii alebo škole. Aktuálne prepojenie výučby a výskumu je zrejmé počas stáží z hygieny výživy: poslucháči vyhodnocujú svoj výživový režim, ale i rizikové faktory životného štýlu, ktoré sa zúčujú vo výstupoch grantov riešených na ústave. Spätná väzba hygienickej praxe na výučbu je aktuálna aj v priebehu konferencií (Martinské dni hygieny), kde sú každoročne prezentované výsledky z výskumu lekárskech fakúlt a z hygienickej praxe ŠZÚ. Účelové publikácie – zborníky z konferencií – tvoria odporúčanú literatúru pre poslucháčov v predmetoch Hygiena a Zdravie a výživa na JLF UK v Martine.

Kľúčové slová: Výučba; Výskum; Prax; Prepojenie.

Topical Interconnection among Research, Theory and Practice at the Institute of Hygiene at the Jessenius Medical Faculty of Comenius University in Martin, Slovakia

Summary

Pregraduate education in hygiene (after restructuralization in the school year 2001/2002) is carried out in two study branches: general medicine and nursing. In the 10th semester for students in the general medicine study branch, hygiene education consists of 12 lessons of lectures and 24 lessons of practical exercises. In the 2nd semester for students in the bachelor and master's nursing study branches, it consists of 18 lessons of lectures and 18 lessons of practical exercises, and in the 1st and 2nd semesters for students in the external form of nursing study branch it consists of 12 lessons of lectures in both the 1st and the 2nd semesters. The topical interconnection between teaching and practice is carried out by a system of terrain study stays at the State Medical Institute in Martin and in a selected medical facility – an out-patient department or school. The topical interconnection between teaching and research is obvious during the study stays in nutritional hygiene: students evaluate their nutritional regimen but also the life-style risk factors - the results are seen in the outputs of grant projects carried out at the Institute. Feedback between hygienic practice and teaching is also topical during conferences (Martin's Days of Hygiene) where the results from the research of the medical faculties and the hygienic practice of the State Medical Institute are presented annually. Special purpose publications (proceedings from conferences) are part of the recommended literature for students of hygiene and health and nutrition at the Jessenius Medical Faculty of Comenius University in Martin.

Key words: Teaching; Research; Practice; Interconnection.

Implementácia prevencie do zdravotného systému je hlavnou ideou, ktorá sa postupne udomácňuje v medicínskom vzdelávaní na LF v zahraničí i u nás. Situácii vo vzdelávaní na JLF UK v Martine priblížili referáty, ktoré odznali na 3. celoslovenskej konferencii: Štúdium medicíny v treťom tisícročí (Martin, 2000), kde sa skonštatovalo, že naše súčasné pregraduálne vzdelávanie na JLF UK, aj keď sa v ňom nachádzajú prvky zamerané na podporu zdravia a prevenciu, je stále dominantne zamerané

na diagnostiku a liečbu chorôb. Výučba prevencie predstavuje len akýsi „prívesok“ výučby súčasnej ortodoxnej medicíny (3). Tieto nelichotivé závery naštartovali reštrukturalizáciu vzdelávania medikov aj vo výučbe predmetu Hygiena.

Hygiena v systéme predmetov medicínskeho vzdelávania predstavuje prvý primárne preventívny odbor zameraný na ochranu a rozvíjanie zdravia, ale aj na prevenciu chorôb. Skúma zákonitosti dynamických vzťahov medzi organizmom človeka a

prostredím s cieľom získať podklady na usmerňovanie životných i pracovných podmienok človeka (1, 6). V zmysle tejto definície je koncipovaná výučba predmetu Hygiena aj na našom pracovisku, na Ústave hygieny JLF UK v Martine. Pregraduál výučby predmetu Hygiena sa realizuje v dvoch odboroch – VL a OŠ: v 10. semestri pre poslucháčov VL (rozsah 12 hodín prednášky/24 hodín praktík), v 2. semestri (rozsah 18 hodín prednášky/18 hodín praktík) pre poslucháčov bakalárskeho i magisterského smeru OŠ a v 1. a 2. semestri (12 h + 12 hodín prednášok) v externej forme štúdia OŠ.

Základom teoretickej výučby hygieny sú prednášky, v ktorých sú obsiahnuté hlavné témy interakcií ľudského organizmu so zložkami prostredia (voda, pôda, ovzdušie, výživa a i.), s fyzikálnymi, chemickými, biologickými i sociálnymi faktormi životného a pracovného prostredia a ich vplyvmi na zdravie obyvateľstva. Poslucháči sú oboznámení s metódami hodnotenia zdravotného stavu obyvateľstva a intervenčnými opatreniami obdobne ako na Ústave hygieny LF UPJŠ v Košiciach (2).

Po reštrukturalizácii formy a obsahu výučby hygieny v šk. r. 2001/2002 z iniciatívy nášho ústavu, praktické cvičenia alebo stáže (blok 7 dní po 4 hodinách za semester) sú orientované na terénnu hygienickú prax. Poslucháči 5. ročníka VL počas stáží na ŠZÚ Martin sa zoznamujú s organizáciou a činnosťou tejto inštitúcie. Nasledujúci deň stáží odchádzajú do vybraného zdravotníckeho zariadenia – ambulancie, kde robia „hygienický prieskum“. Hodnotia vybavenie, ale i hygienu prevádzky ambulancie a písomnou formou v seminárnej práci zhodnotia situáciu, urobia závery a navrhnu opatrenia na odstránenie hygienických nedostatkov, ktoré odhalili. Záujem poslucháčov o riešenie problémových situácií je veľký, čo je povzbudzujúce. Niektoré seminárne práce poslucháčov postupujeme na ŠZÚ, aby na základe ich kritického zhodnotenia situácie v ambulancii, oni ako výkonná zložka urobili nápravu. V tejto časti stáží sa realizuje aktuálne prepojenie výučby s praxou.

Druhá polovica praktík je zameraná na hygienu výživy. Poslucháči majú možnosť vyhodnotiť svoj výživový režim využívajúc softwarovú metódu hodnotenia vlastného stravovania počas 3 dní, odhaľujú možné kardiovaskulárne alebo iné riziká plynúce z nesprávnej výživy (7). Medici opäť získavajú a formulujú primárne preventívne závery a opatrenia, ktoré by mali preniesť do svojej budúcej lekárskej praxe. Hodnotenie výživového stavu študentov tvorí dôležitú súčasť aktuálneho prepojenia výučby s výskumnou činnosťou nášho ústavu. V rokoch 1995–1997 sa získané výsledky zúčastnili vo výstupoch fakultného grantu Hodnotenie kardiovaskulárneho rizika u poslucháčov 5. ročníka JLF UK (grant

1995–1997). Študenti sa podieľajú na riešení aj ďalších grantov na ústave: Hluk v obytných priestoroch a jeho vplyv na zdravotný stav populácie (1999–2001), Sledovanie nutričných rizikových faktorov v strave detských pacientov (1999–2001), pomáhajú pri Nutričnej intervencii tehotných žien (2002–2004). Počas terénnych stáží na školách spoluriešia fakultný grant Hygienické hodnotenie osvetlenia vo vybraných predškolských a školských zariadeniach a jeho vplyv na zrak (2002–2004). Obdobné prepojenie výučby a výskumu je prezentované aj v mnohých prácach našich kolegov hygienikov (4, 8).

V odbore OŠ od šk. r. 2002/2003 teoretická a praktická výučba predmetu Hygiena prebieha jednotne u študentiek bakalárskej a magisterskej formy štúdia. Vyučuje sa v združenom predmete Epidemiológia–Hygiena a výživa, v ktorom hygiene a výžive prináleží 75 % rozsahu, t. j. 18 hodín prednášok a 18 hodín praktík a seminárov. Prednášky sú ladené obdobne ako pre poslucháčov VL, ale v menšom rozsahu, poskytujú sa im iba základy hygieny a výživy. Praktická v OŠ sú zameraná na zvládnutie základných somatometrických meraní pre odhalenie kardiovaskulárneho rizika klientov v ich potenciálnej ošetrovateľskej praxi, učia sa zostavovať jedálny lístok, hodnotiť pestrosť stravy zohľadnením najnovších poznatkov o zdravej výžive a zdravom životnom štýle. V externej forme štúdia OŠ predmet Zdravie a výživa sčasti supluje hygienu výživy. Výučba sa realizuje formou prednášok počas 1. a 2. semestra (spolu 24 hodín), v ktorých poslucháčom odovzdávame najnovšie poznatky o vzťahoch výživy a zdravia, ktoré si spätnou väzbou odnášajú do svojej praxe zdravotníkov.

Ústav hygieny JLF UK v Martine každoročne organizuje konferencie – Martinské dni hygieny, na ktorých odborníci z hygienickej praxe – zo ŠZÚ, odborníci z výskumu z LF zo SR i zo zahraničia – prezentujú v príspevkoch výsledky svojej práce. Konferencie sú dostupné aj poslucháčom JLF UK, aktívnou i pasívnou účasťou získavajú poznatky z hygienickej praxe a dokresľujú si obraz o preventívnej medicíne. Edícia účelových publikácií – zborníkov z týchto konferencií (5) poskytuje výukový materiál, ktorý názorne prezentuje prepájanie hygienickej praxe, výskumu a výučby na JLF UK v Martine.

Literatúra

1. ÁGHOVÁ, L., a i. *Hygiena*. Martin, Osveta, 1993. 267 s.
2. BERNASOVSKÁ, K. – RIMAROVÁ, K. – HOLÉČZOVÁ, G. Racionálne prepojenie pedagogickovychovnej a vedeckovýskumnej činnosti v procese výučby hygieny poslucháčov LF UPJŠ v Košiciach. In *Podpora zdravia*,

- prevencia a hygiena v teórii a praxi*. Martin, JLF UK, 2001, s. 242–245.
3. HANÁČEK, J. Aké by malo byť pregraduálne medicínske vzdelávanie na Slovensku v 21. storočí? In *Štúdium medicíny v treťom tisícročí*. Martin, JLF UK, 2001, s. 1–6.
 4. HLÚBIK, P., aj. Hodnocení zdravotního stavu vybrané subpopulace v ČR. In *Životné podmienky a zdravie*. Bratislava, SZÚ SR, 2001, s. 84–88.
 5. KAVCOVÁ, E. *Nikotínová závislosť a jej liečba*. 1. vyd. Martin, JLF UK, 2002. 115 s.
 6. ROVNÝ, I., a i. *Hygiena I*. Martin, Osveta, 1998, 286 s.
 7. SZÁRAZOVÁ, M. – JANUŠOVÁ, T. – DOSTÁL, A. Pregraduálna výučba predmetu hygiena na Jesseniovej lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Martine. *Voj. zdrav. Listy*, 2002, roč. 71, č. 1, s. 37–38.
 8. ŠTEFÁNIKOVÁ, Z. – JURKOVIČOVÁ, J. – ŠEVČÍKOVÁ, L., a i. Výživová spotreba vysokoškolákov – porovnanie rokov 1984 a 1998. In *Životné podmienky a zdravie*. Bratislava, LF UK, 2000, s. 276–282.
- Korespondence: Ing. Magdaléna Szárazová, CSc.
Ústav hygieny
Jesseniova lekárska fakulta Univerzity
Komenského
Sklabinská 26
037 53 Martin
e-mail: magdalena.szarazova@jfmmed.uniba.sk
- Do redakce došlo 20. 6. 2003